
Ján Tomašuľa és Vojtech Ozorovsky egyházfegyelemi ügye, a Szervező Bizottság korszakának lezárása

The ecclesiastical disciplinary case of Ján Tomašuľa and
Vojtech Ozorovsky, the end of the Organizing Committee era

Somogyi Alfréd¹

Beérkezett/Received: 2025.10.15.

Lektorálva/Reviewed: 2025.11.02 / 2025.11.05.

Elfogadva/Accepted: 2025.11.13.

DOI: 10.36007/teofor2025.2.222-233

Abstract: The ecclesiastical disciplinary case of Ján Tomašuľa and Vojtech Ozorovsky, the end of the Organizing Committee era

In 1939, as a result of the First Vienna Award, only 28 Reformed congregations remained in Slovakia. With the border changes, most of the congregations returned to Hungary. An Organizing Committee consisting of Slovak pastors and lay members was temporarily established to coordinate the life of the congregations remaining in Slovakia. At the end of World War II, Czechoslovakia was reestablished, and nearly 300 Hungarian Reformed congregations came under Czechoslovak jurisdiction once again. The Organizing Committee continued to head the church until 1952. The study examines the

¹ Doc. ThDr. SOMOGYI Alfréd, PhD. Református lelkész, egyházjogász, egyháztörténész. A Selye János Egyetem Református Teológiai Kara Történeti Tudományok Tanszékének oktatója, a XX. Századi Egyháztörténeti Kutatóintézet munkatársa. Komárom, Szlovákia. somogyia@uj.s.sk

background of the restoration of the synod system, as well as the means and circumstances of the transfer of power.

Keywords: Reformed, Organizing Committee, Tomašula, Ozorovsky,

Bevezetés

A témánk, első hallásra, az egyháztörténeti bulvár kategóriájába is tartozhatna, hiszen Ján Tomašula és Vojtech Ozorovsky, hosszú éveken keresztül a Szlovákiai Református Keresztyén Egyház két meghatározó vezetője volt. Az ő fegyelmi ügyük mégsem azért fontos a számunkra, mert egyházvezetői mulasztásokról, vagy éppenséggel túlkapásokról van benne szó, hanem azért, mert ez az ügy – pontosabban annak kimenetele – nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a református egyház, a II. világháború után 6-7 évvel, vissza tudjon állni a reformátusságra jellemző egyházstruktúrára, a zsinati rendszerre, amelyben a Zsinat – és ezáltal az egyház – élén, egyházi és világi vezető, nevezetesen választott püspök és főgondnok áll.

Elöljáróban tekintsük át azt az egyháztörténeti időszakot, amelyben ez a két személy vezette a Szlovákiai Református Keresztyén Egyházat. A Szervező Bizottság időszakáról beszélünk. A Szervező Bizottság, az I. bécsi döntés következtében alakult meg. 1938 novemberében, Csehszlovákia megszűnését és a Trianonban elcsatolt területek Magyarországhoz való visszacsatolását követően, a Szlovén-szloák és Kárpátaljai Egyetemes Református Egyház gyülekezetei visszaintegrálódtak az évszázados magyar református egyházstruktúrába: a Dunántúli-, a Tiszáninneni és a Tiszántúli egyházkerületek kebelébe. Az 1939. március 14-én létrejött önálló szlovák állam területén, mindössze 28 református gyülekezet maradt: négy magyar és 24 szlovák anya- és leányegyházközség. Mondhatnám, hogy a történelem újra írta önmagát, hiszen Magda Sándor, tiszáninneni püspök, ugyanúgy megbízottat hagyott maga után a szlovákiai gyülekezetek életének koordinálására, mint 20 évvel korábban Németh István és

Révész Kálmán püspökök². Csakhogy a Magda által megbízott Böszörményi Sándor, homonnai lelkész püspöki megbízását nem fogadta el az illetékes szlovák állami hivatal. Azt mondták, hogy egy Szlovákiában illetékesség nélküli – igazából magyarországi – püspök megbízása nem ér semmit. Igaz, ebben az állami elutasításban – megállásom szerint – erőteljesen benne volt Ján Tomašuľa keze is. A Szervező Bizottság lelkési elnöke, 1938-ban már a szlovák lelkési kar legismertebb személyisége volt. Ismertségét a 10 évvel korábban megalapított Szlovák Kálvinisták Szövetségének köszönhetette. Ez a szervezet intézte a szlovák gyülekezetek ügyeit és koordinálta a missziós munkát. Túlzás lenne azt állítani, hogy egyház volt az egyházban, de tény, hogy a Csehszlovákiában jelentős magyar többségű református egyházban ez a szervezet intézte a szlovák gyülekezetek és hívek lelki életének szervezését. S amikor a visszacsatolás után a 28 gyülekezet itt maradt Szlovákiában püspök, zsinat, egyházkerületi vezetés és működőképes egyházmegye nélkül, akkor ez a szervezet volt az, amelyiknek a talaján elindult a szervezkedés. Már 1938. december 18-án sor került egy találkozóra Nagymihályban, amelyen a „hogyan tovább” kérdésre keresték a választ a szlovák reformátusok³. Ezt a gyűlést nem lehet semmilyen egyházi szerv ülésével beazonosítani, mert a jelenlévők önkéntes alapon és nem gyülekezeteik képviselőiben vettek részt rajta. A találkozót Ján Tomašuľa vezette. Itt hoztak létre egy testületet – 3 lelkési és 3 világi taggal –, hogy ez a hat ember kezdje meg a szükséges egyeztetéseket a református egyház újjászervezéséről az új állampolitikai viszonyok között. Ez a testület volt a Szervező Bizottság elődje. Igaz, volt egy másik elképzelés is az új helyzettel kapcsolatban, mert 39 januárjában az Ungi egyházmegye gyülekezetei megtartották a közgyűlésüket és a Felső-zempléni gyüleke-

² Somogyi Alfréd: A Szervező Bizottság kezdete és vége. In: Kónyová Annamária, Kónya Péter (ed.): Reformácia v strednej Európe (II.). Prešovská univerzita v Prešove, Eperjes; 2018., 276-286

³ Somogyi Alfréd: A Szervező Bizottság 1939-1951. In: Simon Attila (szerk.): Nemzeti és ideológiai béklyóban : Reformátusok és a református egyház a második világháború utáni Csehszlovákiában. Selye János Egyetem, Komárom, 2023., 60-95

zetek is közgyűlést tartottak. Az ungiak úgy döntöttek, hogy megalakítják az ungi szlovák egyházmegyét, a zempléniek viszont kivárást álláspontra helyezkedtek és az egyházmegye kialakításával meg akarták várni a definitív határt Magyarország és Szlovákia között. Ne feledjük: 1939 januárjában vagyunk, két hónappal a Jozef Tiso-féle Szlovákia megalakulása előtt. A Szlovák Kálvinisták Szövetségének meghatározó emberei nem értettek egyet a zempléniekkel és 1939. március 3-ra egy lelkész-presbiteri konferenciát hívtak össze, ugyancsak Nagymihályba, ahol 75 aláíró tette papírra a református egyházzal kapcsolatos álláspontját és igényeit, amit eljutattak a pozsonyi vezetéshez is. Kis kitérőként jegyzem meg, hogy a szlovák reformátusoknak – Štefan Štunda személyében – volt egy nagy pártfogójuk Pozsonyban. Egyébként lelkészi végzettségű Štunda is – bár már 20 éve állami, minisztériumi hivatalnok volt – bekerült a Szervező Bizottságba. Nem csoda tehát, ha a szlovák állami vezetés a Szervező Bizottságot fogadta el a reformátusok legitim képviselőjének és nem a Magda Sándor püspök által megbízott Böszörményi Sándor lelkészt.

1939 májusában – immár szlovák állami jóváhagyással – hívott össze a Szlovák Kálvinisták Szövetsége egy újabb gyűlést Nagymihályba. A 28 református gyülekezetből 13 anyaegyház és 3 leányegyház képviselője jelent meg ezen a májusi találkozón, amely egy adott pillanatban alakuló közgyűléssé nevezte át magát, kimondta, hogy létrehoznak egy magyar és egy szlovák egyházmegyét és megalakítják a Szervező Bizottságot, amelynek lelkészi elnökévé Ján Baláž lasztoméri lelkészt, világi elnökévé, pedig Štefan Štunda miniszteri tanácsost választották meg⁴. A Szervező Bizottság tagja lett Ján Tomašula bánóci és Könyves István petőszinyei lelkész, valamint Bikfalvy Jenő bánóci községi jegyző és Pánthy Béla szokolcsi községi jegyző. Igazából ez a testület – a Szervező Bizottság – lett a református egyháznak az a testülete, amelyik 13 éven keresztül irányította a szlovákiai református egyházat.

⁴ Somogyi Alfréd: A Szervező Bizottság 1939-1951. In: Simon Attila (szerk.): Nemzeti és ideológiai béklyóban : Reformátusok és a református egyház a második világháború utáni Csehszlovákiában. Selye János Egyetem, Komárom, 2023., 60-95

A II. világháború időszakában logikusnak és indokoltnak is tűnik, hogy egy kollektív vezető testület álljon a 28 gyülekezetben élő egyház élén, hiszen Pozsonytól a keleti végekig, lehetetlenség volt kialakítani egy klasszikus református egyházstruktúrát: egyházmegyékkel, egyházkerületekkel és konventi vezetéssel, úgy, ahogy az korábban Csehszlovákiában, vagy azt megelőzően a Magyar Királyságban működött. Azonban a II. világháború lezárásával és Csehszlovákia feltámasztásával, újra az a helyzet állt elő, ami 1918-19-ben, hogy közel 500 református gyülekezet szakadt ki ismét a Magyarországi Református Egyházból és került vissza csehszlovák, illetve – Kárpátalja esetében immár – szovjet fennhatóság alá.

Adódik a kérdés, hogy miért nem tudott visszaállni egyik napról a másikra, az 1938 előtti csehszlovákiai egyházstruktúra: immár nem három, hanem két kerület és az egyházmegyék? Ennek én nem egyházi, hanem kimondottan politikai okait látom. 1945. május 8-a után, a kezdeti bizonytalanság hetei után, a Beneš-dekrétumok időszakában, a magyarok és németek teljes jogfosztottságának sőt, háborús bűnösségének kimondása⁵ mellett, lehetetlenség azt elvárni, vagy akár csak feltételezni, hogy néhány hét, vagy hónap alatt újjá tud szerveződni az ismét jelentős magyar többségű református egyház az újjáalakult Csehszlovákiában. Nem beszélve arról, hogy a szlovák összetételű Szervező Bizottság, a helyén volt. Egyetlen utalást tennék arra, hogy mennyire is volt a helyén ez a testület? 1945. május 24-én, vagyis a béke 16. napján, a Szervező Bizottság Kassán tartott egy tanácskozást. Itt négy szabályrendeletet fogadtak el⁶. Az első a vissza-került gyülekezeteket beosztották 9 egyházmegyébe, amelyek közül 3 szlovák és 6 magyar volt. A második szabályrendelet a lelkészek nyelvtudásáról rendelkezett: a fiatalabb lelkészek és segédlelkészek 2 évet, az idősebbek 3 évet kaptak arra, hogy megtanuljanak szlovákul és a Szervező Bizottság itt kimondta, hogy a lelkészképesítő vizsgák

⁵ Lásd: Kövesdi János (szerk): Edvard Beneš elnöki dekrétumai, Pannónia Könyvkiadó, Pozsony, 1996.

⁶ Az ismertetés a vonatkozó jegyzőkönyvek alapján íródott, amelyek a Szlovákiai Református Keresztyén Egyház Zsinati Levéltárában, a Szervező Bizottság dossziéában találhatók, Komáromban.

ezen túl csak államnyelven valósulhatnak meg. A harmadik szabályrendelet arról szólt, hogy az újonnan kialakított egyházmegyéek élére megbízottakat nevezett ki a Szervező Bizottság. Bár a jegyzőkönyv ezt nem tartalmazza, mégis tudható, hogy az a szempont vezérelte Tomašuláékat, hogy a megbízott személy tudjon szlovákul. És a negyedik szabályrendelet az istentiszteletek nyelvéről rendelkezett. Meghatározták, hogy melyik gyülekezetben milyen nyelven lehet prédikálni, s a vegyes ajkú gyülekezetekben havonta hány magyar és hány szlovák istentisztelet legyen, vagy lehet. Ugyancsak kis kitérőként jegyzem meg, hogy mind az egyházmegyei megbízottakkal, mind az istentiszteletek nyelvének meghatározásával a Szervező Bizottság olyan jogokat vindikált magának, amely jogok soha nem illeték meg még a Zsinatot sem, hiszen az egyházmegye élére választással kerültek az esperesek, a liturgia nyelvét pedig máig az adott gyülekezet határozza meg a református egyházban.

A Szervező Bizottság néhány hét elteltével újra tanácskozott. Az 1945. június 13-án felvett jegyzőkönyvben találunk egy érdekes mondatot. A lényege, hogy foglalkozni kell majd azoknak a gyülekezeteknek a helyzetével, pontosabban a vagyonával, amely gyülekezetekből a magyar hívek át fognak települni. A Szervező Bizottságnak nem az volt a fontos, hogy megtartsa helyben a reformátusait, még ha azok magyarok is, hanem az, hogy a magyarok kitelepítése után, a felszabadult református vagyon nehogy az evangélikus egyház kezére kerüljön. Nem folytatom ezt a vonalat, mert nem ez az alaptémánk. Azt viszont szeretném leszögezni, hogy a hontalanság éveinek nevezett időszakban, Gottwaldék 1948. februári hatalomra kerüléséig, a csehszlovák állami vezetésnek nagyon is megfelelt a Ján Tomašula nevével fémjelzett Szervező Bizottság.

A helyzet, igazából a kommunista hatalomátvétel után kezdett – igaz, csak nagyon lassan – változni. Az 1949-es vallásügyi törvény és az állami egyházügyi hivatali struktúra kiépítése, egyfelől lehetővé tette, hogy állami kontroll alatt szerveződjön újjá a református egyház, másfelől pedig úgy alakultak a dolgok, hogy feleslegessé és talán már terhessé is vált a kommunista államhatalomnak a Szervező Bizottság és annak meghatározó emberei.

Az 1951. évi zsinat

Az 1951 augusztusában zsinatot tarthatott a református egyház. Korábban erre azért nem volt lehetőség, mert a magyar zsinati képviselők – lelkésziek és világiak – nem tudták igazolni az állampolgárságukat a zsinattartás állami engedélyeztetéséhez. Nem tudták, mert nem volt csehszlovák állampolgárságuk. A pozsonyi zsinat új vezetőket választott, lelkészi első ember továbbra is Tomašula maradt, de helyettesévé Varga Imre rimaszombati lelkipásztort választotta a Zsinat. És kimondták azt is, hogy a református egyház visszaállt a zsinati rendszerre, vagyis a Szervező Bizottság időszaka véget ért, és maga a Szervező Bizottság 1951. augusztus 6-án – a Zsinat döntése nyomán – megszűnt. Az egyházat az 1951 decemberében megválasztott Zsinati Tanács kormányozza. És itt indul egy érdekes, még alaposabb kutatást igénylő időszak, ugyanis Tomašula – úgy tűnik – nem vette komolyan a Zsinat döntését. Ő, aki egy személyben az új zsinat lelkészi elnöke is volt és a megszüntetett Szervező Bizottság elnöke is, továbbra is eljár a Szervező Bizottság nevében. Ha mentegezni szeretném Tomašulát, akkor azt mondhatnám, hogy a Szervező Bizottság bő egy évtizedes munkáját nem lehetett egy zsinati határozattal lezárni és másnap reggeltől áttérni a normális zsinati egyházkormányzásra. Ha pedig bántani szeretném, akkor azt mondhatnám, hogy Tomašula nem élt azzal a páratlan lehetőséggel, hogy a megszünt Szervező Bizottságnak is ő volt a lelkészi vezetője és az új zsinatnak is ő volt a lelkészi elnöke. Az átállás így könnyen végbe mehetett volna.

Az 1952. évi zsinat

A már magyar többségű zsinat elérte, hogy 1952-ben a Szervező Bizottság nagy emberei lemondtak a zsinati vezetői tisztségükről. 1952-ben így lett Tomašula helyett Varga Imre – akkor még – főesperes és Vojtech Ozorovsky helyett Csáji Bertalan, főgondnok. A lemondásukban egészen biztosan benne volt az is, hogy a kommunista államhatalomnak inkább megfelelt egy lojalitásra kényszeríthető magyar Varga Imre, mind egy olyan múlttal rendelkező Ján Tomašula, aki megfelelő ember volt a Tiso érában is és a beneši években is. A refor-

mátus egyházra gyakorolt állami ráhatást is kutatnunk kell még ennek az időszaknak a tisztán látásához.

Tomašulák lemondása és Varga Imréék helyzetbe kerülése azonban lehetőséget teremtett a Szervező Bizottság időszakának, legalábbis utóbbi néhány évének áttekintésére. Az egyház új vezetői, miután tájékozódtak, egyházon belül is találtak jócskán olyan ügyeket, amelyek indokolttá tették, hogy a lemondott egyházvezetőket elszámoltassák.

Az elszámoltatás

1953. augusztus 4-én és 5-én ülésezett Pozsonyban a Szlovenszkói Református Keresztyén Egyház rendkívüli bírósága, Ján Tomašula és Vojtech Ozorovsky fegyelemi ügyében. Tomašula ellen 14 vádpont fogalmazódott meg, négyben felmentették, tízben vétkesnek találták. Ozorovsky ellen 12 pontban emeltek vádat, öt alól felmentették és hét pontban kimondták a bűnösségét.

Mielőtt röviden ismertetném azokat a vádpontokat, amelyekben elmarasztalta az egyházi bíróság a panaszlottakat, megjegyzem, hogy jogtörténeti szempontból érdekes volt az eljárás. A bíróságot ugyanis az 1951-es zsinaton elfogadott szabályrendelet alapján állították fel és az eljárás is az új szabályrendeletben foglaltak szerint folyt le. A vádpontok között azonban – mindkét panaszlott esetében – többségben voltak azok a tényállások, amelyeket az 1904-07-es budapesti zsinaton elfogadott református törvénygyűjtemény konkrét passzusaira alapoztak és Tomašula esetében 3, Ozorovsky esetében 2 olyan vádpont volt megfogalmazva és nyert is bizonyítást, ami az 1951-es törvénytárban foglaltakra volt alapozva.

Rendelkezésünkre áll az írásos ítélet és annak indoklása⁷. Ennek alapján, Ján Tomašula panaszlottat az egyházi bíróság vétkesnek mondta ki az alábbi vádpontokban:

1. Mint a Szervező Bizottság lelkeszi elnöke nem gondoskodott arról, hogy idejében és szabályszerűen elkészüljön az egyház zárszámadása az 1945, 1946, 1947, 1948, 1949 és 1950-es évre.

⁷ A SZRKE Zsinati Levéltára, Komárom.

2. Nem gondoskodott arról, hogy az Egyház vagyonáról idejében rendes leltár és nyilvántartás készüljön.
3. Nem gondoskodott az Egyháznak juttatott különféle természetbeni adományoknak pontos nyilvántartásáról és elszámolásáról.
4. A Szlovák Kálvinisták Szövetségének elnökeként elmulasztotta a szövetség gazdasági ügyeinek felügyeletét, ami miatt a szövetség gazdálkodása áttekinthetetlen, s a szövetség feloszlataánál a vagyoni helyzet megállapíthatatlan volt.
5. Több éven át nem gondoskodott a Kalvínske hlasy egyházi hivatalos lap előfizetési díjhátralékainak begyűjtéséről, ami miatt az egyháznak tetemes vagyoni kára keletkezett.
6. Nem vezetett pontos nyilvántartást az Egyháznak juttatott fekete ruha- és palástanyagról és elmulasztotta az anyag ellenértékeként befizetett összegek ellenőrzését, ami miatt nem lehetett megállapítani még azt sem, hogy az egyháznak mekkora kára származott ebből a mulasztásból.
7. A Szervező Bizottság lelkészi elnökeként az 1945-51 közötti időszakban elmulasztotta az egyházi közvéleményt tájékoztatni az egyház vagyoni állapotáról, vagyonkezeléséről és pénzügyi helyzetének ellenőrzéséről, ami miatt teret engedett az egyházzal szembeni gyanúnak és bizalmatlanságnak.
8. Nem hajtotta végre az 1951. évi zsinat 24. sz. határozatát, ami a Szervező Bizottság megszüntetését és az egyházi ügyvitel Szervező Bizottságtól való zsinati átvételét mondta ki.
9. Bár az 1951. évi augusztusi zsinat kimondta Szervező Bizottság megszűnését, 1951. november 2-án, Kassán, ülést tartott a Szervező Bizottság, ahol Tomašula, mint a SZB lelkészi elnöke, megengedte, hogy ott az Egyház anyagi érdekeibe vágó kérdéseket tárgyaljanak, és azokban határozatokat hozzanak. Ezzel ellenszegült a zsinati határozatban foglaltaknak.
10. A Kántor-katechéta intézet számára érkező dollársegély Daxer-utalványaiával, többszöri felszólítás ellenére sem számolt el, vagyis ellenszegült az egyházi hatóság által kiadott törvényes rendelkezésnek.

Vojtech Ozorovszkyt az alábbi pontokban mondta ki vétkesnek az egyházi bíróság:

1. Mint a Szervező Bizottság világi elnöke nem gondoskodott arról, hogy idejében és szabályszerűen elkészüljön az egyház zárszámadása az 1945, 1946, 1947, 1948, 1949 és 1950-es évre.
2. Nem gondoskodott arról, hogy az Egyház vagyonáról idejében rendes leltár és nyilvántartás készüljön.
3. Bár a Szervező Bizottság pénzügyi albizottságának is elnöke volt és a gazdálkodásban mutatkozó szabálytalanságokat szóvá is tette, de nem intézkedett arról, hogy az észrevételezett szabálytalanságok megszűnjenek, holott ez nemcsak joga, hanem kötelessége is lett volna.
4. A Szervező Bizottság világi elnökeként az 1945-51 közötti időszakban elmulasztotta az egyházi közvéleményt tájékoztatni az egyház vagyoni állapotáról, vagyonkezeléséről és pénzügyi helyzetének ellenőrzéséről, ami miatt teret engedett az egyházzal szembeni gyanúnak és bizalmatlanságnak.
5. Több éven át nem gondoskodott a Kalvínske hlasy egyházi hivatalos lap előfizetési díjhátralékainak begyűjtéséről, ami miatt az egyháznak tetemes vagyoni kára keletkezett.
6. Nem hajtotta végre az 1951. évi zsinat 24. sz. határozatát, ami a Szervező Bizottság megszüntetését és az egyházi ügyvitel Szervező Bizottságtól való zsinati átvételét mondta ki.
7. Bár az 1951. évi augusztusi zsinat kimondta Szervező Bizottság megszűnését, 1951. november 2-án, Kassán, ülést tartott a Szervező Bizottság, ahol Ozorovsky, mint a SZB világi elnöke, megengedte, hogy ott az Egyház anyagi érdekeibe vágó kérdéseket tárgyaljanak, és azokban határozatokat hozzanak. Ezzel ellenszegült a zsinati határozatban foglaltaknak.

Az ítélet Ján Tomašula I. rendű panaszlott esetében az egyetemes esperesi állásából való elmozdítás, valamint a per rá eső 1.896,- koronás eljárási költségének a megfizetése; Vojtech Ozorovsky II. rendű panaszlott esetében az egyetemes gondnoki állásából való elmozdítás, valamint a per rá eső 947,- koronás eljárási költségének a megfizetése volt.

A 30 oldalas ítélet és indoklás részletesen tárgyalja minden egyes bizonyítást nyert, és elejtett vádpont részleteit és körülményeit. Ennek a fegyelmi eljárásnak igazából nem a gazdasági jellegű mulasztások feltárása, vagy ellenőrzések elmaradásának számonkérése, esetleg a Kalvínske hlasy kiadásánál keletkezett egyházi ráfizetés ügye volt a valódi lényege, hanem Tomašula és Ozorovsky definitív eltávolítása az egyházkormányzásból. Akár azt is mondhatnánk, hogy „a mór megtette kötelességét, a mór mehet”. És az is helytálló értékelés, hogy a kommunista államhatalomnak mind kellemetlenebb lett a polgári Csehszlovákiában, a fasiszta Szlovákiában és a beneši Csehszlovák Köztársaságban is szalonképes Tomašula és Ozorovsky. Az is tény, hogy a református egyháznak valahogy vissza kellett állnia a normális zsinat rendszerű vezetésre. És az is helytálló érv, hogy a magyar többségű szlovákiai református egyházban valahogy ki kellett, hogy fejeződjön az egyházi közakarat a vezetők személyét illetően is. És még számos logikus és elfogadható érvet tudunk találni a történetek értelmezésére. Azért van szükség a korszak további aprólékos kutatására, hogy ezeket a magyarázatokat meg tudjuk alapozni: melyik milyen mértékben érvényesülhetett a fegyelmi eljárás elindításának motivációjában, végkimenetelében és következményeiben. Ugyanis csak így fogjuk tudni hitelesen leírni, hogy ez a per az egyház belső tisztulásának, megújulásának, nemzetiségi viszonyainak a kifejeződése volt-e, vagy kommunista államhatalmi beavatkozás a református egyház belügyeibe. Ez ugyanis – a pert követő majd 40 év egyházi eseményeire és az egyház meghatározó személyiségeire nézve – nagyon nem mindegy!

Felhasznált irodalom és levéltári anyag

Ján Tomašula és Vojtech Ozorovsky fegyelemi eljárásának iratanyaga. A Szlovákiai Református Keresztény Egyház Zsinati Levéltára, Komárom.

Kövesdi János (szerk.): Edvard Beneš elnöki dekrétumai, Pannónia Könyvkiadó, Pozsony, 1996.

Michal Hromaník: Ján Tomašula 1892-1961 generálny senior, In: Kalendár biblickej výchovy a vzdelania reformovaných kresťanov na rok 2001. Združenie reformovaných duchovných na Slovensku, Košice;

Michal Hromaník: Jozef Rácz, prvý senior Užsko-élaboreckého seniorátu, In: Kalendár biblickej výchovy a vzdelávania reformovaných kresťanov na rok 1995.;

Michal Hromaník: Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku, In. Kalendár biblickej výchovy a vzdelania reformovaných kresťanov na rok 1997. (szerk.: Juraj Halás); Združenie Reformovaných Duchovných na Slovensku, Kassa, k.é.n.;

Molnár Imre: A szlovák paradoxon, kézirat az OSZK Magyarorsággutató Intézetében;

Petheő Attila: Az első Szlovák Köztársaság és a fasizmus, In: Új Szó, 2005. április 1.;

Popély Árpád: A (Cseh)Szlovákiai magyarság történeti kronológiája 1944-1992. Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja, 2006.;

Somogyi Alfréd: Adalékok a Szlovákiai Református Keresztény Egyház XX. századi történetéhez. A Szervező Bizottság időszaka a megalakulástól az első választásokig 1939 – 1942. In: Teológiai Fórum, IV. évf. 1. sz., 2010/1.

Somogyi Alfréd: A Szervező Bizottság kezdete és vége. In: Kónyová Annamária,- Kónya Péter (ed.): Reformácia v strednej Európe (II.). Prešovská univerzita v Prešove, Eperjes; 2018., 276-286

Somogyi Alfréd: A Szervező Bizottság 1939-1951. In: Simon Attila (szerk.): Nemzeti és ideológiai béklyóban : Reformátusok és a református egyház a második világháború utáni Csehszlovákiában. Selye János Egyetem, Komárom, 2023., 60-95

Szabó Antal: A Szlovákiai Református Keresztény Egyház története, In: Regio Kisebbségtudományi Szemle I. évf. 3. szám, 1990. július;